

Wyrok z dnia 16 czerwca 2004 r.

I PK 433/03

1. Wykładnia historyczna postanowienia układu zbiorowego pracy nie powinna ograniczać się do jego wcześniejszego brzmienia, z pominięciem brzmienia ustalonego później.

2. Realizacja przewidzianego w art. 328 § 2 k.p.c. obowiązku przytoczenia przepisów prawa będących podstawą wyroku - w odniesieniu do postanowień układu zbiorowego pracy - polega na podaniu ich dosłownej treści.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Andrzej Wasilewski, Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 czerwca 2004 r. sprawy z powództwa Jerzego G. i Tadeusza T. przeciwko Fabryce Papieru „P.” SA w P. o wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze z dnia 9 kwietnia 2003 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok w pkt I, II w części dotyczącej zażalenia oraz w pkt III i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze do ponownego rozpoznania.

U z a s a d n i e n i e

Pozwana Fabryka Papieru „P.” SA w P. w sprawie z powództwa Jerzego G. i Tadeusza T. o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych wniosła kasację od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Jeleniej Górze z dnia 9 kwietnia 2003 r. [...]. Zaskarżonym wyrokiem w pkt I podwyższono zasądzone na rzecz każdego z powodów wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych w okresie od kwietnia 1998 r. do stycznia 2000 r., w pkt II oddalono ich dalej idącą apelację oraz zażalenie pozwanej dotyczące kosztów postępowania i w pkt III zasądzono na rzecz powodów zwrot kosztów procesu w instancji odwoławczej.

Przyczyną zmiany przez Sąd Okręgowy wyroku Sądu pierwszej instancji była inna kwalifikacja prawna dodatku otrzymywanego przez powodów na podstawie pkt 2 rozdziału 5 załącznika nr 1 do zakładowego układu zbiorowego pracy. Zdaniem Sądu Rejonowego to ryczałtowe dodatkowe wynagrodzenie było wynagrodzeniem za pracę w godzinach nadliczbowych. Z tego względu, zasądzając na rzecz powodów wynagrodzenie za przeciętnie 51 godzin nadliczbowych w każdym miesiącu wskazanego okresu, od kwoty należnego wynagrodzenia z przewidzianym w układzie zbiorowym 100% dodatkiem odjął on kwotę wypłaconego ryczału i zasądził kwoty tak obliczonej różnicy. Natomiast Sąd Okręgowy uznał, że ten ryczałt nie jest wynagrodzeniem za pracę w godzinach nadliczbowych i dlatego podwyższył zasądzone kwoty o jego wartość.

W kasacji pozwana - po ograniczeniu na rozprawie zakresu zaskarżenia - wniosła o zmianę wyroku Sądu Okręgowego w pkt I, II w części dotyczącej zażalenia oraz w pkt III przez orzeczenie co do istoty sprawy, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu. Zdaniem pozwanej, Sąd Okręgowy dokonał błędnej wykładni przepisu pkt 2 rozdziału 5 załącznika nr 1 do zakładowego układu zbiorowego pracy przez przyjęcie, że dodatkowe ryczałtowe wynagrodzenie nie ma charakteru ryczału za pracę w godzinach nadliczbowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest uzasadniona. W spornym okresie rozdział 5 załącznika nr 1 do układu zbiorowego określający zasady wynagradzania kierowców, stanowił, że:

1. Kierowcy przysługuje wynagrodzenie zasadnicze według tabeli stawek osobistego zaszeregowania określonej w punkcie 3 niniejszego załącznika.
2. Kierowcom przysługuje dodatkowe wynagrodzenie w formie ryczału, za każdy dzień pracy polegającej na prowadzeniu samochodu. Ryczałt ten wynosi 1,2% stawki miesięcznego wynagrodzenia za każdy dzień tej pracy.
3. Za prace zastępcze nie związane bezpośrednio z prowadzeniem samochodu, wykonywane poza normami czasu pracy wynikającymi z przepisów ogólnych, kierowcy przysługuje wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, lub czas wolny od pracy zgodnie z art. 8 Porozumienia.

W tym brzmieniu obowiązywał on od lutego 1995 r. do dnia 20 stycznia 2000 r. Po tej dacie zmieniono jedynie pkt 2, który otrzymał brzmienie:

2. Kierowcom przysługuje dodatkowe wynagrodzenie w formie ryczału za pracę w godzinach nadliczbowych polegającą na prowadzeniu samochodu. Ryczałt ten wynosi 2,4% stawki miesięcznego wynagrodzenia za każdy dzień tej pracy.

Jak widać, zmiana polegała na podwyższeniu omawianego ryczału i wyraźnym określeniu, że przysługuje on za pracę w godzinach nadliczbowych.

Uznając, że ten ryczałt, w spornym okresie, nie był wynagrodzeniem za pracę w godzinach nadliczbowych, Sąd drugiej instancji odwołał się do postanowień zakładowego systemu wynagradzania, obowiązujących w okresie wcześniejszym, to jest od listopada 1994 r. do lutego 1995 r. Według § 1 protokołu dodatkowego z dnia 1 listopada 1994 r., uzupełniającego ten system wynagradzania:

1. Zaszeregowanie kierowców do odpowiedniej kategorii zaszeregowania uregulowane jest w załączniku nr 3 do systemu, obowiązującym od 28 kwietnia 1994 r.

2. Każdy kierowca, który w danym miesiącu przepracował więcej niż połowę tego miesiąca przewożąc ładunki ma prawo do dodatku za uciążliwość pracy w wysokości ustalonej w § 2 punkt 3 protokołu dodatkowego nr 3 z dnia 1 października 1994 r. do systemu, tak jak dla pracowników utrzymania ruchu.

3. Ustalone w ten sposób wynagrodzenie jest wynagrodzeniem ryczałtowym za faktycznie przepracowany czas pracy przy pracach przewozowych, wynikający z potrzeb Fabryki na te prace.

4. Za ewentualne prace zastępcze nie związane bezpośrednio z kierowaniem pojazdem samochodowym wykonywane poza normami czasu pracy wynikającymi z przepisów ogólnych pracownikowi przysługuje wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych lub czas wolny od pracy zgodnie z art. 7 systemu.

Na tej podstawie Sąd drugiej instancji stwierdził, że skoro przepisy obowiązujące u pozwanej do lutego 1995 r. przewidywały dla kierowców ryczałt wyłącznie z tytułu świadczenia określonej pracy, bez powiązania z czasem świadczonej pracy, oderwanie przepisów płacowych regulujących wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych od czasu pracy nie pozwala na traktowanie tego ryczału jako wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych.

Sąd Najwyższy nie podziela tego poglądu. Sąd drugiej instancji argumentuje przy pomocy wykładni historycznej, ale odwołuje się tylko do przepisów obowiązujących przed spornym okresem. Bezzasadnie natomiast pomija przepisy w brzmieniu

obowiązującym po tym okresie. Wskazują one jednoznacznie, że omawiany ryczałt dotyczy pracy w godzinach nadliczbowych. Nadto, nie jest w pełni uzasadnione twierdzenie Sądu drugiej instancji, że w okresie przed lutym 1995 r. ryczałt dla kierowców nie był powiązany z czasem świadczonej pracy (co trafnie podniesiono w kasacji). Przysługiwał on bowiem tylko wtedy, gdy kierowca przepracował więcej niż połowę miesiąca przy przewożeniu ładunków. Mimo nazwania go w tym okresie „dodatkiem za uciążliwość pracy”, był on powiązany z czasem jej wykonywania, a tylko częściowo z rodzajem pracy. Poza tym, nie można z tej regulacji wyciągać zbyt daleko idących wniosków, gdyż we wstępie do protokołu dodatkowego z dnia 1 listopada 1994 r. stwierdzono, że wprowadza on „tymczasowe zasady wynagradzania kierowców transportu ciężarowego”.

Systematyka wszystkich trzech kolejnych regulacji wynagradzania kierowców jest taka sama. W punkcie 1 określony jest sposób ich zaszeregowania, punkt ostatni reguluje świadczenia za pracę zastępczą wykonywaną w godzinach nadliczbowych. Skoro zatem w pkt 2 spornej regulacji nie określono wyraźnie za co przysługuje omawiany ryczałt, to należy wnosić, że jest on świadczeniem za pracę w godzinach nadliczbowych przy prowadzeniu pojazdu.

Jest oczywiste, że każda wykładnia prawa musi opierać się na dosłownym brzmieniu przepisów. Przepisy prawne na ogół ogłaszane są w powszechnie dostępnych publikatorach. Dlatego obowiązek sądu „wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa” (art. 328 § 2 k.p.c.) często może być spełniony przez podanie tylko numeru przepisu w określonym akcie prawnym lub opisanie treści tego przepisu. Sytuacja jest inna w odniesieniu do aktów niepublikowanych, na przykład układów zbiorowych pracy. Postanowienia układu zbiorowego powinny być powołane w uzasadnieniu w ich dosłownym brzmieniu. Ułatwia to stronom (zwłaszcza pracownikowi) zaskarżenie wyroku, a sądowni wyższej instancji kontrolę jego zgodności z niepublikowanymi źródłami prawa pracy (układami zbiorowymi pracy, porozumieniami zbiorowymi opartymi na ustawie, regulaminami i statutami - art. 9 k.p.).

Z tych względów na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

=====